



Bendroji sekcija

Vispārējā sekcija

General section

MĀRIS BALTIŅŠ

Valsts valodas centrs
Rīgas Juridiskā augstskola
maris.baltins@vvc.gov.lv

Profesora Ernesta Bleses devums valodniecībā: darba virzieni un publikācijas

Ernests Blese (1892–1964) pieder pie tās latviešu zinātnieku paaudzes, kas akadēmisko darbu uzsāka Pirmā pasaules kara laikā, turpināja Latvijas Universitātē, docējot galvenokārt ar ģermāņu valodām saistītos studiju kursus, bet viņa zinātniskās intereses bija saistītas ar dažādiem latviešu valodas un vispārējās valodniecības jautājumiem. Līdztekus darbam augstskolā bijis sava laika prestižākā humanitāro nozaru žurnāla “Izglītības Ministrijas Mēnešraksts” (1920–1939) redaktors, “Latviešu konversācijas vārdnīcas” autors, Izglītības ministrijas Terminoloģijas komisijas (1919–1921) un Pareizrakstības komisijas (1937–1944) loceklis, kā arī aktīvs Filologu biedrības (1920–1940) biedrs.

Kaut gan daudzi E. Bleses darbi labi zināmi attiecīgo nozaru speciālistiem, tomēr viņa zinātniskais mantojums, kas aptver ļoti atšķirīga rakstura publikācijas, līdz šim nav kopumā analizēts. Šajā ziņojumā iecerēts iezīmēt nozīmīgākos viņa darba virzienus:

- darbi latviešu valodas vēsturē: “Latviešu personu vārdu un uzvārdu studijas. I. Vecākie personu vārdi un uzvārdi (XIII–XVI gs.)” (1929, disertācija), J. Langija XVII gs. latviešu-vācu vārdnīcas manuskripta izdošana (1936), kā arī populārāki apcerējumi “Latviešu literatūras vēsture. Vecākais un vidējais posms no XVI gs. vidus līdz XIX gs. vidum” (1947, “Mūsu valoda savu vēsturisko cīņu gaitās” (1955) un “Izteiksmes līdzekļu jaunizveidojumi mūsu literārajā valodā vēsturiskā atskatā” (1964);
- mācību grāmata “Ievads valodniecībā” (1922) – pirmais sistemātiskais vispārējās valodniecības kurss latviešu valodā;
- etnopsiholoģiski apcerējumi par tautas rakstura izpausmēm valodā, plašākais darbs “Valoda un tautas gars” (1940);
- valodas situācijas un lingvistiskās attieksmes analīze, ietverot publikācijas gan valsts tapšanas sākumposmā (par valodas statusa maiņu), gan par valodnieku un inteligences lomu neatkarīgā valstī (“Inteliģence un valoda” (1928), “Valodnieka ceļš” (1936)), gan vācu okupācijas laikā (nozīmīgākais “Kas ir valoda tās runātājam tautai” (1942); gan trimdā;
- praktiski palīg līdzekļi valodas kvalitātes uzlabošanai – “Latviešu pareizrakstības rokasgrāmata” (1933 kopā ar V. Pētersonu); “Pareizrakstības vārdnīca” (1939), “Norādījumi latviešu pareizrakstībā” (1941);
- Bībeles 1965. gada tulkojuma (tā dēvētā Londonas tulkojuma) rediģēšana;

-
- apcerējumi par ievērojamu latviešu (J. Alunāns, A. Kronvalds, A. Stērste, K. Milenbahs u.c.) un cittautu (A. Becenbergers, J. Jablonskis, J. Zubatijs u. c.) valodnieku mūžu un darbiem;
 - jaunāko valodniecības publikāciju recenzēšana;
 - latviešu valodas un literatūras popularizēšana ārvalstu (it īpaši itāļu) presē un enciklopēdiskos izdevumos.

VIGMANTAS BUTKUS

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
vigmantas.butkus@gmail.com

Literatūrinė baltistika Lietuvoje (samprata, istorija, perspektyvos)

Pranešimą, kuris sumanytas kaip konspektyvus *literatūrinės baltistikos* Lietuvoje pristatymas lingvistų auditorijai, sudaro trys dalys.

1. Pranešimo pradžioje trumpai ap(s)ibrėžiama, kaip suprantama *literatūrinė baltistika* (*baltistinė literatūrologija*). Išskleidžiama nuostata, kad literatūrinė baltistika laikytini lyginamieji lietuvių-latvių literatūrų tyrimai ir platesni komparatyviniai šio pakraipos tyrimai (pvz., lietuvių-latvių-estų literatūrų, lietuvių-latvių-skandinavų literatūrų); iš dalies literatūrinė baltistika laikytini tyrimai skirti baltistiniam lietuvių ir/ar latvių literatūros(-ų) substratui ((bendra)baltiškų idėjų, vaizdinių raiškai, prūsiškų, kuršininkiškų ir panašių motyvų sklaidai etc.).
2. Remiantis minėtuoju ap(s)ibrėžimu ir minėta nuostata, trumpai apžvelgiami Lietuvoje atlikti literatūrinės baltistikos tyrimai, išskiriant ryškiausias jų paradigmas, atskirų mokslininkų indėlį. Į apžvalgos lauką patenka autoriai ir jų darbai nuo XX a. pirmos pusės iki XXI a. pradžios: nuo lyginamąja baltistine ir platesne perspektyva pagrįstos Julijono Lindės-Dobilo studijos apie Janio Rainio kūrybą (1930), nuo Kosto Korsako latvistinių veikalų iki pastaraisiais metais pasirodžiusių Silvestro Gaižiūno, Lauros Laurušaitės ir kt. mokslininkų darbų.
3. Pranešimo pabaigoje trumpai pristatomi šiuo metu Lietuvoje atliekami ir viešinami literatūrinės baltistikos tyrimai, vertinant jų perspektyvas, raidos kryptis; atskirą dėmesį skiriant Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Literatūrinės baltistikos grupės (žr.: <http://litbalt.weebly.com/>) vykdomos tyrimų programos „Lyginamieji baltų literatūrų tyrimai: tipologiniai aspektai“ mokslinėms veikloms.

ANNA DAUGAVET

Saint Petersburg State University
anna.daugavet@gmail.com

The grammatical profile of the Latvian *vajadzēt* vs the debitive

The two main means of expressing necessity in Latvian are provided by the debitive form and the verb *vajadzēt*; see Holvoet (2007) for more details. The paper looks for the difference in their grammatical profiles, that is, a relative frequency distribution of their forms in a corpus. (The definition follows Janda & Lyashevskaya (2011).)

All instances of the debitive and the verb *vajadzēt* have been extracted from the annotated version of the Balanced Corpus of Modern Latvian (the version known as *miljons-2.0*) consisting of roughly 4.5 million words. The number of the debitive forms by far exceeds the number of the uses of *vajadzēt* — 10,652 vs 2,733 of which only 1,240 are used with infinitives of other verbs.

The debitive is used in the positive in 95% of the forms. The negative forms of *vajadzēt* are more frequent, amounting to 27% vs 73% in the positive when used with infinitives. The four most common categories occurring with both the debitive and the verb *vajadzēt* (in combination with infinitives) are simple forms of present, past, future and subjunctive. About 3% of the *vajadzēt* forms and 1% of the debitive are comprised of various instances of perfect and evidential.

The most frequent use of the debitive (60% of positive and negative uses together) is represented by the present form in the positive without the auxiliary, such as *jādara*. The second place goes to the same form with the auxiliary, *ir jādara* (19%). The positive forms of subjunctive (*būtu jādara*), past (*bija jādara*) and future (*būs jādara*) as well as the negative form of subjunctive (*nebūtu jādara*) share the third position with the value of 4%–5%.

The verb *vajadzēt* is much more diverse, its most common form being the one of subjunctive in the positive (*vajadzētu darīt*) with 30% of all uses of *vajadzēt* in combinations with infinitives. It is followed by the positive forms of present (*vajag darīt*) and past (*vajadzēja darīt*), each having the value of 18%. The negative forms of subjunctive and present (*nevajadzētu darīt* and *nevajag darīt*) comprise 12% and 10% of all instances. It is worth noting that of 793 uses of *vajadzēt* without an infinitive, the present constitutes the overwhelming majority having 46% of present forms in the positive (*vajag naudu*) and 23% in the negative (*nevajag naudu*).

References

- Holvoet, Axel. 2007. *Mood and Modality in Baltic*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Janda, Laura & Olga Lyashevskaya. 2011. Grammatical profiles and the interaction of the lexicon with aspect, tense and mood in Russian. *Cognitive Linguistics* 22(4), 719–763.

GINTARAS DAUTARTAS

Vilnius University
gintaras.dautartas@gmail.com

A constructionist approach towards poetic formula in Baltic folk songs

Construction Grammar is a model of linguistic analysis developed in the late 1980s (Fillmore et al. 1988) that views language as a system of learned building blocks (constructions). Since then a number of related models have emerged, however all these models share a basic idea, that a construction is a pairing of form and meaning/function (Goldberg 2006). By combining this model with the Parry-Lord theory of oral formulaic poetry (Parry 1971; Lord 1971), according to which the performer uses a set of ready-made formula to compose a text, and the theory of Immanent Art (Foley 1991), which analyses how the meaning of these formula is apprehended, one is able to establish a framework for a thorough linguistic and literary analysis of oral poetry. Such a framework is already being applied to Homer and South Slavic epics (Pagán Cánovas & Antović (Forthcoming)), however the possibilities of this model allow it to be applied to non-narrative oral poetry as well.

In this presentation the model of Construction Poetics is used to analyse Lithuanian and Latvian folk songs. The presentation will be divided into three parts corresponding to the three types of constructions that are used in Baltic folk songs: compound-constructions (phrases and clauses with partly or completely fixed variables), micro-constructions (morphological templates) and macro-constructions (large units of text with partly or completely fixed variables and the so called “floating verses” (Constantine & Porter 2003)). These types vary in the levels of abstraction and distribution among genres. The aim of this presentation is to shed new light on formal linguistic and poetic aspects of Baltic oral poetry.

References

- Constantine, Mary-Ann and Gerald Porter (2003). *Fragments and Meaning in Traditional Song: From the Blues to the Baltic*. Oxford: Oxford University Press.
- Fillmore, Charles, Paul Kay and Catherine O'Connor 1988. Regularity and Idiomaticity in Grammatical Constructions: The Case of *let alone*. In *Language* 64: 501–38.
- Foley, John Miles (1991). *Immanent Art: From Structure to Meaning in Traditional Oral Epic*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Goldberg, Adele E. (2006). *Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Lord, Albert Bates (1971). *The Singer of Tales*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Pagán Cánovas, C. & Antović, M. (Forthcoming) Construction grammar and oral formulaic theory. In C. Pagán Cánovas and M. Antović (eds.) *Oral Poetics and Cognitive Science*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Parry, Milman (1971). *Making of Homeric Verse: The Collected Papers of Milman Parry*. Edited by Adam Parry. Oxford: Oxford University Press.

INA DRUVIETE

Latvijas Universitāte
LU Latviešu valodas institūts
ina.druviete@lu.lv

Kārļa Mīlenbaha polemikas latviešu valodniecības vēsturē: post scriptum 21. gadsimtā

Polemika ir intelektuāla publiska viedokļu sadursme par kādu konkrētu jautājumu – visbiežāk politikā, mākslā vai zinātnē. Tā ir intelektuāla sacensība ar spilgtas, uz publiku vērstas retorikas elementiem. Polemikā atklājas katras puses zināšanas un argumentācijas spēja, nereti tā vērsta ne tikai uz patiesības noskaidrošanu, bet arī uz oponenta vai viņa pārstāvētās grupas diskreditāciju. Visu laiku un tautu polemikās atrodams visplašākais izteiksmes līdzekļu un ētisko paņēmienu spektrs, un polemikas labi noder ka laikmeta raksturotājas.

Latviešu kultūras darbinieks Kārlis Mīlenbahs (1853–1916) pārstāv aktīvu ideju attīstības laiku latviešu valodniecības vēsturē. Viņa plašo redzesloku un erudīciju atkal varam iepazīst darbu apkopojumā (*Kārlis Mīlenbahs. Darbu izlase 2 sēj.* Sast. I. Druviete, zin. red. S. Lagzdiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts 2009, 2011.). Zinātnes vēsturei nozīmīgi ir teksti, bet sabiedrības vēsturei – zemteksti, bieži vien vārdos neizsakāmais laikmeta gars, idejas, kas savulaik virmojušas gaisā, bet, gadiem ejot, vairs nav atpazīstamas. Tāpēc tapa izdevums *Kārlis Mīlenbahs un viņa laikmets* (Sast. I. Druviete, atb. red. S. Lagzdiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts 2014), kurā atklājas, ka Mīlenbaha laikmeta raksturīgākā iezīme ir iesaistīšanās vairākkārtējās un ilgās polemikās. Tas nenoliedzami liecina par aktīvu sabiedrības intelektuālo dzīvi. Mūsu priekšgājēji bijuši konsekventi sava viedokļa aizstāvībā – kā liecina K. Mīlenbaha domu apmaiņa ar J. Sirmo, J. Kalniņu, Zariņu Kārli, Raini, V. Eglīti, publiskā sarakste var turpināties pat četrus vai piecus laikraksta numurus, turklāt autori pie pārspriestajiem jautājumiem ar tiešām vai netiešām norādēm uz kādreizējo domu apmaiņu atgriežas par pēc vairākiem gadiem.

Referātā no ideju pēctecības viedokļa analizēta K. Mīlenbaha un J. Sirmā polemika par lietvārdu locījumu lietojumu un vārdu kārtu (1888–1892), polemika par K. Mīlenbaha *Latviešu valodas mācību* (1895), K. Mīlenbaha un Raiņa polemika par *Fausta* tulkojumu (1898), polemika par vārdu *ķermenis* (1903) 2, K. Mīlenbaha un V. Eglīša polemika par dzejas valodu (1909–1911), arī 20. gadsimta pirmās desmitgades polemikas par ortogrāfiju, netiešās polemikas ar J. Jansonu-Braunu un A. Upīti par literatūras teorijas jautājumiem u.c. Pētījumi, kas ļautu precīzi izsekot domu un ideju pēctecībai latviešu valodniecībā, vēl nav pilnīgi, tomēr pat fragmentāra analīze apliecina, ka 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma polemikām bija un joprojām ir tālejoša ietekme uz zinātniskās domas un sabiedrības priekšstatu, pārliecības, stereotipu attīstību valodas un valodniecības jomā.

IEVA FĪBIGA

University of Latvia
fibigaieva@inbox.lv

Latvian translations of metaphorical terms (Ancient Greek medical texts)

Ancient Greek medical texts consist of two corpuses. The first one is the Hippocratic Corpus (Latin: Corpus Hippocraticum); there are 57 treatises. The second one is the Galenic Corpus (Latin: Corpus Galenicum); this corpus consists of 109 treatises. Both corpuses are studied by medical historians. Unfortunately corpuses are neglected by philologists.

Actually these corpuses are interesting for philological studies, because Ancient Greek physicians Hippocrates (5th century BC) and Galen (2nd century AD) have left seminal heritage for nowadays medical language.

Medical language can be divided in two parts: first, it is international medical language which is understandable for all specialists of medicine, second, it is specialized language in every language. In this paper it is Latvian.

There are a lot of medical terms from Ancient Greek and Latin which are not translated in Latvian. It means that many medical terms function in Latvian with Greek or Latin roots, prefixes, and suffixes. Though there are also a lot of medical terms which are translated in Latvian. The aim of the paper is to elucidate Latvian translations of Metaphorical terms in Ancient Greek medical texts.

Some metaphorical terms translated in Latvian have the same metaphorical meaning as in Ancient Greek; some translations have lost the metaphorical meaning. Generally metaphorical thinking of understanding medical issues in Ancient Greek has influenced metaphorical thinking in Latvian.

GINTARĖ JUDŽENTYTĖ

Vilniaus universitetas
gintare.judzentyte@gmail.com

Dėl vietos deiksės raiškos veiksmažodžiais baltų kalbose

Vietos deiksė baltų kalbose dažniausiai reiškia vietos prieveiksmiais *čia* ir *ten*, la. *šeit, tur*, pvz.: *čia stovi automobilis; ten yra parduotuvė; Vai tiks asfaltėts ceļš, kas iet šeit; Redzi, tur tā ir bumbiere*; bei parodomaisiais įvardžiais *šis* 'arti', *anas* 'toliau', la. *šis* 'arti', *tas* 'toliau'.

Kai kuriose kalbose, pavyzdžiui, anglų (ir apskritai germanų), vietos deiksė taip pat gali būti reiškia ir deiktiniais judėjimo veiksmažodžiais *come* ir *go*, nusakančiais slinktį kalbėtojo link arba šalin nuo jo. Pasak Vladimiro Plungiano, lietuvių kalboje tokių veiksmažodžių nėra, nes joje, kaip ir slavų kalbose, galimi tokie junginiai kaip 'ateik čia' ir 'ateik ten' (Plungian 2011, 84).

Šiuo pranešimu bus bandoma išsiaiškinti, ar baltų kalbose galėjo egzistuoti deiktiniai veiksmažodžiai ir kas deiktinį komponentą keičia baltų kalbose dabar. Taip pat atsižvelgiant į Karlo Bühlerio tiesioginės (Bühler 1990, 119) ir įsivaizduojamosios deiksės teorijas (Bühler 1990, 150) bus aptariami įvairūs kontekstai, kuriuose vartojami veiksmažodžiai *eiti / ateiti / išeiti* ir kt., la. *nākt / atnākt / iznākt* ir kt., taip pat bus parodoma, kodėl baltų kalbų vartotojai gali pasakyti 'ateik čia' ir 'ateik ten'.

Literatūra

Bühler Karl 1990, *Theory of Language: The Representational Function of Language*, Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Plungian Vladimir 2011, *Gramatinių kategorijų tipologija 2*, Vilnius: Vilniaus universitetas.

VANDA KAZANSKIENĒ

Sankt Peterburgo valstybinis universitetas
v.p.kazanskiene@mail.ru

Dėl infinitivus cum nominativo konstrukcijos lietuvių ir senovės graikų kalboje

Paskutiniu metu kalbininkai nemaža dėmesio yra skyrę bendraties sintaksei tipologijos ir kalbos istorijos požiūriu. Tarp kitų klausimų daug ginčijamasi apie bendraties su vardininku konstrukciją, jos išplitimą ir ypač apie kilmę (nuomonių apžvalgą žr., pavyzdžiui, П. У. Дини, с. 125–126).

Nagrinėdamas tokias konstrukcijas V. Ambrazas (Ambrazas: 333–334) išskiria atvejus su veiksmažodžiu *būti*, ir pažymi, kad jos turi modalinį galimybės ar reikiamybės atspalvį; žr. šio autoriaus pavyzdį *jau trobos matyti*. Šio mokslininko nurodytus faktus: kad tokios konstrukcijos paliudytos jau nuo lietuvių raštijos pradžios, turi atitikmenų latvių kalboje, senovės slavų kalbų raštuose bei sanskrite, galima papildyti senovės graikų kalbos duomenimis. Pavyzdžiui:

θάλασσαδ' ούκέτ' ἦνιδεῖν

thalassa d' ouket' ēn idein (Aischilas, *Persai*, 419)

N. Sg. Impf., pers. 3 veiksm. *būti* Inf. aor. veiksmažodžio *matyti*

Vertimas: *Jūra nebebuvo matyti*.

Tokių atvejų vardininko ir bendraties su veiksmažodžiu *būti* senovės graikų tekstuose nėra daug, paprastai jie sutinkami tik poezijoje; nagrinėjant šį sintaksės bruožą anksčiau jie nebuvo pasitelkiami. Tačiau jie šiuo atveju graikų kalbos duomenys yra labai svarbūs, nes dar kartą akivaizdžiai liudija, kad bendraties su vardininku konstrukcija yra indoeuropietiškos kilmės. Lyginant su lietuvių kalba matyti aiškus formos ir semantikos panašumas; skirtumas būtų tik tas, kad veiksmažodžio *būti* forma paprastai nepraleidžiama.

Literatūra

Ambrazas V. *Lietuvių kalbos istorinė sintaksė*. Vilnius 2006.

Дини П. У. *Балтийские языки*. Москва, 2002. С. 125–126.

ALEKSIEJUS LUCHTANAS, OLEGAS POLIAKOVAS

Vilniaus universitetas
aleksas.luchtanas@gmail.com, oleg.poljakov@flf.vu.lt

Kai kurie baltų ir slavų etnogenezės aspektai

Buvo iškelta daugiau kaip dešimt hipotezių, kurios nustato indoeuropiečių protėvynės vietą. Paplitusi nuomonė, kad indoeuropiečiai pagrindinėje Europos dalyje buvo ateiviai. M. Gimbutienės hipotezė, kuri sieja pirmą indoeuropiečių protėvynę su teritorija tarp pietų Ukrainos, Rusijos stepių ir Uralo geriausiai paaiškina vėlesnį jų paplitimą tarp Atlanto vandenyno ir Viduržemio jūros regiono iki Indijos subkontinento (Henas V. A., Šraderis O., Childe V., Gimbutas M. ir kt.).

A. Šleicheris manė, kad germanų, baltų ir slavų kalbos atsirado iš vienos indoeuropiečių prokalbės tarmių grupės, ką rodo jų svarbios bendros izoglosos. Ši grupė dabar yra vadinama šiaurės indoeuropiečiais (G. Klingenschmitt, Z. Zinkevičius). Šiaurės indoeuropiečių vakarų dalies gentys gana anksti atskilo nuo kitų genčių. II tūkstantmečio pr. Kr. antroje pusėje jos nukeliavo iki Šiaurės ir Baltijos jūrų. Erdvė tarp jūrų ir pietų Skandinavijos laikoma ta teritorija, kurioje susiformavo senovės germanai ir jų prokalbė. Archeologiniai radiniai rodo, kad II tūkstantmečio pabaigoje germanai paplito Oderio ir Vezerio žemupyje, apie 750 pr. Kr. – Vyslos žemupyje, o apie V a. pr. Kr. – Reino žemupyje. Apie mūsų eros I a. germanai jau užėmė didelę centrinės ir rytinės Europos teritoriją. Rytų Europoje didelė teritorija buvo apgyvendinta rytų germanų. Gotai gyveno prie Vyslos žiočių, burgundai – tarp Vartos ir Vyslos, o Vandalai – Silezijoje.

Rytinė šiaurės indoeuropiečių dalis ne vieną šimtmetį apgyvendino teritoriją į vakarus nuo Maskvos iki Baltijos jūros. Šioje teritorijoje buvo daug miškų, pelkių, vandens telkinių, kurie apsunkindavo žmonių komunikaciją, todėl jie ir buvo toli nuo senovės susisiekimo ir prekybinių kelių. Priešistorėje žemėse, kurios vėliau tapo etnografinių baltų teritorijomis, gyveno neindoeuropietiškos gentys. Kolonizacijos metu vyko rytų šiaurės indoeuropiečių skilimas.

Viena jų dalis dar prieš didįjį tautų kraustymąsi atskilo ir apgyvendino teritorijas nuo Dniepro į vakarus ir pietus. Tos gentys, įsikūrusios prie senų svarbiausių kelių, buvo anksti įtrauktos į minėtą tautų kraustymąsi. Tuo metu jos pradėjo intensyviai maišytis su kitomis tautomis. Taip susidarė palankios sąlygos sparčiam gyventojų skaičiaus augimui ir esminiams kalbos pakitimams. Tų pakitimų pasekmė buvo slavų ir jų bendros kalbos – slavų prokalbės atsiradimas. Per kelis šimtmečius jų kalba smarkiai pasikeitė. Istorinės sąlygos slavams susiklostė palankios, kad iš pradžių hunų, vėliau Avarų kaganato dėka, o po to ypač po jo žlugimo slavai per trumpą laiką paplito milžiniškoje teritorijoje nuo Dniepro iki Elbės, Adrijos ir šiaurės Graikijos. Po to keletą šimtmečių jų kalba mažai kito. IX a. Kirilo ir Metodijaus sukurtą literatūrinę kalbą ilgą laiką dar suprato visi slavai.

Pagrindinė rytinių šiaurės indoeuropiečių dalis ilgą laiką judėjo Baltijos jūros link ir ją pasiekė. Iš jų susiformavo baltai. Jų vakarų dalis atskilo ir apgyvendino teritorijas, vėliau žinomas kaip baltų Prūsija. Baltų šiaurės dalis susidūrė su Baltijos finų gentimis, kurios turėjo būti gana gausios. Jų kalba padarė tokį didelį poveikį tiems baltams, kad laikui bėgant pradėjo formuotis latvių kalba. Priešistorinės Lietuvos gyventojai neindoeuropiečiai turbūt buvo ne tokie gausūs ir gerokai primityvesnės kultūros. Jų asimiliacija nepaliko kokių nors ryškesnių pėdsakų, o susiformavusi lietuvių kalba liko archajiškiausia iš visų ne tik regiono, bet ir kitų indoeuropiečių kalbų.

Galindiškoji „Didžioji aisčių migracija“ nėra pagrįsta istoriniais, archeologiniais ir kalbiniais argumentais. Jos idėja buvo suformuluota rusų mokslininko V. Toporovo. Straipsnyje „Галинды в Западной Европе“ jis rado galindų pėdsakų didelėje vakarų ir centrinės Europos teritorijoje. Visi tie pėdsakai iš tikro yra tik panašūs vietiniai pavadinimai, kuriuos jis sieja su etnonimu *Gal-ind-*, kilusiu iš baltų žodžio **gal-as*. Savo nuomonę V. Toporovas parėmė spėliojimu, kad „galindai buvo vienintelė baltų gentis, dalyvavusi didžiajame tautų kraustymesi“. Ši idėja yra išplėtota E. Jovaišos dviejų tomų monografijoje „Aisčiai“.

Yra daug argumentų, kurie gali paneigti tokius spėliojimus. Visų pirma susidaro įspūdis, kad V. Toporovas nepaiso istorinių šaltinių, archeologijos duomenų ir patikimų kalbinių faktų. Galindiškosios „Didžiosios aisčių migracijos“ propaguotojai nemato arba nenori matyti, kad tose teritorijose, kur jie aptinka galindų pėdsakų (tai yra tik įtartini etnonimai) daug šimtmečių gyveno keltai. O juos graikai nuo III a. pr. Kr. pradžios vadino žodžiu *Galatai*, romėnai – *Galli* (Ispanijos Galicijoje – *Gallaeci* arba *Callaeci*). Todėl nėra nuostabu, kad keltai paliko gausių pėdsakų, tarp jų aibę vietovardžių su tokiomis šaknimis Europoje (jų yra netgi Mažojoje Azijoje). V. Toporovo argumentacijos dirbtinumą pabrėžia ir tokie faktai:

1) galindai ten turėjo gyventi ilgai – ne vieną šimtmetį, kad būtų galėję iš tikrųjų palikti savo pėdsakų tose teritorijose. Jie turėjo jas apgyvendinti dar gerokai iki didžiojo tautų kraustymosi. Tačiau tų žemių istorija yra gerai dokumentuota istorinių šaltinių ir archeologijos duomenų. Galindų ten nėra net iki anksčiau minėto istorinio įvykio.

2) Įtartinai atrodo tai, kad kitų toponimų, išskyrus su šaknimi *gal-*, pseudogalindai nepaliko. Žemyno keltai, kurie ten ilgai gyveno, paliko tūkstančius pavadinimų, susijusių ne tik su jų minėtais etnonimais, tarp jų – ir valstybių, pvz.: Belgija, Helvecija (Šveicarijos tradicinis pavadinimas), Bohemija (Čekijos senasis pavadinimas), Valachija (senasis Rumunijos pavadinimas), Bavarija, istorinė Galatija (dab. Turkijoje). Kalnynų pavadinimų – Alpės, Apeninai, Ardėnai ir t. t. Daugelio miestų pavadinimų – Paryžius, Milanai, Viena, Bona, Maincas, Triras, Regensburgas, Galatas ir šimtus kitų.

3) Dažnai V. Toporovas yra nenuoseklus. Jis aptiko daug „galindų etnonimų“ Ispanijos autonominiame regione Galisija. Tokiu atveju jam reikėjo pripažinti, kad Galisija yra Galindija – galindų šalis. Tačiau iš tikrųjų, kaip gerai žinoma, šis pavadinimas irgi susijęs su keltais. Iberų pusiasalyje, kaip liudija istoriniai šaltiniai ir archeologiniai radiniai, keltai irgi ilgai gyveno ir jų pėdsakų yra aptinkama ne tik vietovardžiuose. Keltai ten paliko rašto – keltų–iberų paminklus.

Labai dirbtinis atrodo spėliojimas, kad tik galindai iš visų baltų genčių buvo įtraukti į rytų germanų žygius. Tuo ir aiškinami vietovardžiai su minėta šaknimi. Rytų germanų žygiai per Europą ir netgi Afriką yra gana argumentuotai paliudyti istorinių šaltinių. Kodėl mes niekur negalime rasti duomenų apie galindus, kurie, pasak V. Toporovo, E. Jovaišos ir kitų, paliko daug pėdsakų iki Pirėnų? Susidaro įspūdis, kad toponimijoje galindai paliko ryškesnius pėdsakus negu rytų germanai. Ar galėjo tik galindai būti įtraukti į rytų germanų žygius? Mes žinome, kad rytų germanų gentys buvo gausios, o galindai – tik viena iš daugiau nei dešimties prūsų genčių. Ir dėl to jų skaičius buvo menkas. Jie buvo įsprausti į nedidelę teritoriją tarp germanų, slavų ir kitų baltų. Jei jų padėtis būtų buvusi kaip hetitų Anatolijoje arba variagų rytų Slavijoje, tai tada jie būtų galėję vadovauti rytų germanų žygiams. Ir tai būtų būtinai būtų atspindėta istoriniuose šaltiniuose. Palyginti su germanais, galindai tais laikais buvo „laukiniai“ gyventojai. Jei galindai būtų buvę rytų germanų įtraukti į jų žygius, tai dėl jų riboto skaičiaus jie geriausiu atveju būtų greitai asimiliuoti arba sunaikinti.

Nepagrįsta atrodo ir galindų rytų migracija, turint galvoje genčių menkumą. Tais laikais prasidėjo didelė slavų migracija į tą teritoriją, kurioje anksčiau gyveno rytiniai šiaurės indoeuropiečiai. Ir abejotina, kad jiems buvo reikalingi sąjungininkai – galindai. Likusieji pirminėje teritorijoje rytiniai šiaurės indoeuropiečiai iš pradžių buvo atskirti nuo kitų giminiškų genčių, iš kurių po migracijos į vakarus susiformavo baltai. Galima manyti, kad jų kalba buvo šiek tiek archajiškesnė negu lietuvių kalba. Jau didžiojo tautų kraustymosi metu prasidėjo laipsniškas tų teritorijų slavėjimas. Jis tęsėsi daug šimtmečių. Tai ir paaiškina, kad tose teritorijose iki šiol išliko daug rytinių šiaurės

indoeuropiečių vietovardžių, kurie mažai skiriasi nuo šiuolaikinių lietuviškų pavadinimų dėl šios kalbos ypatingo archajiškumo. Jei būtų vykusį rytinė galindų migracija, tai galindai irgi būtų galėję palikti daug kitų pėdsakų, ne tik savo etnonimus. J. Otkupščikovas, išsamiai tyrinėjęs tų teritorijų vietovardžius, neaptiko vakarų baltų formų. Kalbiniu atžvilgiu pavadinimą su šaknimi *gol-* galima susieti su vakarų baltų etnonimu „galindai“, tačiau apie jų ryšius galima tik spėlioti. Logiškai galima manyti, kad rytinių šiaurės indoeuropiečių gentis galindai iš pradžių gyveno Pamaskvyje ir jų dalis atsirado prie Baltijos jūros bei tapo vakarų baltais (plg. pavadinimus tiurkų *Bulgarija* prie Kamos upės ir dab. slavų *Bulgarija*). Tačiau tai buvo tais laikais, kai dar nebuvo atskirų baltų ir slavų genčių. Taip pat tokius pavadinimus kaip upė *Litovka* (į rytus nuo Maskvos) ir pan. su pavadinimu *Lietuva* irgi gali sieti tik bendra etimologija. Gerai žinoma – istorinės Lietuvos ten nebuvo, o upės pavadinimas yra senesnis.

INDRĒ MAKAUSKAITĒ

Vilniaus universitetas
makauskaite.indre@gmail.com

Lietuvių kalbos laiko adverbialai ir jų semantinė klasifikacija

Laiko raiškos priemonės – svarbus lingvistikos tyrimų objektas. Taip pat ir lietuvių kalbotyroje – čia daugiausia tyrimų yra sulaukusi gramatinė veiksmažodžių laiko ir veiksmo kategorija. Tačiau laiko raiškos priemonių įvairovė gerokai didesnė: tai ir daiktavardžių linksniai (daiktavardinės frazės), prielinksninės konstrukcijos, prieveiksmiai, prijungiamieji sakiniai. Visos šios išvardytos priemonės užsienio lingvistinėje literatūroje vadinamos laiko adverbialais. Lietuvių lingvistikoje šis terminas dar visai naujas, tačiau jis labai patogus, nes adverbialams galima priskirti ir tas priemones, kurių priklausomybė vienai ar kitai kalbos ar sakinio daliai yra probleminė, todėl tikslinga šį terminą įtraukti į aktyvią vartoseną. Tad vienas šio pranešimo tikslų – išsiaiškinti, kas yra laiko adverbialai ir kokią vietą jie užima laiko raiškos priemonių sistemoje.

Antras pranešimo tikslas – apžvelgti laiko adverbialų semantikos tyrimus užsienio lingvistų darbuose ir pasiūlyti lietuvių kalbos laiko adverbialų semantinės klasifikacijos modelį. Ar mūsų kalbai galima pritaikyti kitos kalbos laiko adverbialų sistemos modelį? O gal verčiau sudaryti naują modelį – kaip kelių skirtingų modelių sintezę? Pranešime pateikiama keletas skirtingų užsienio kalbininkų sudarytų laiko adverbialų semantinių klasifikacijų, apžvelgiami laiko prieveiksmių ir prielinksninių konstrukcijų tyrimai lietuvių kalbotyroje ir pateikiamas lietuvių kalbos laiko adverbialų semantinis modelis.

Tiek laiko adverbialo sąvokos įvedimas į lietuvių kalbotyrą, tiek laiko adverbialų semantinė klasifikacija yra naujas tyrimo objektas lietuvių kalbotyroje – moderniais kognityvinės ir referencinės semantikos metodais (pabrėžiant konteksto svarbą žodžio reikšmei, įtraukiant deiksės ir anaforos sąvokas) ši sritis visai netirta.

DACE MARKUS,
SOLVEIGA ČEIRANE,
RASMA PURMALE

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija
markus@latnet.lv, solveiga.ceirane@rpiva.lv, rasma.purmale@rpiva.lv

Latviski runājošu bērnu (3–4 g.) valodas fonēmiskā attīstība

Atšķirībā no vairākām citām valodām latviešu valodas apguve nav sistemātiski un pietiekami plaši pētīta. Līdz šim 3–6 gadu vecu bērnu valodas attīstības izpētei veltīti daži nepilnīgi un kļūdaini fonēmu producēšanas testi, kas paredzēti logopēdu darbam.

2015. gada 1. martā Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija kopā ar partneriem no LU Matemātikas un informātikas institūta, LU Humanitāro zinātņu fakultātes, UiT Norvēģijas Arktiskās universitātes un Oslo Universitātes uzsāka Norvēģijas finanšu instrumenta finansētu projektu “Latviešu valodas monolingvāla un bilingvāla apguve: rīki, teorijas un lietojums” (nr. NFI/R/2014/53). Tā ietvaros tika izstrādāti jauni fonēmu producēšanas testi, paplašinot testējamo skaņu virkni un tās teorētisko pamatojumu.

Referātā analizēta testu izveide 3–4 gadus veciem latviski runājošiem bērniem, testu struktūra un to izmēģinājuma rezultāti.

LIDIA FEDERICA MAZZITELLI

University of Bremen
lidia.mazzitelli@uni-bremen.de

Lithuanian and Latvian possessive constructions in an areal perspective

The aim of this paper is to present an overview of the constructions used in Latvian and Lithuanian to express predicative possession, placing them in a European perspective.

As it has been shown in Stolz et al. (2008), it is characteristic for European languages to use the same construction for expressing prototypical as well as non-prototypical possessive meaning. The prototypical possessive relation has usually been identified with ownership (cf. Heine 1997: 33ff.); other non-prototypical possessive notions are temporary possession, body-parts possession, social possession, abstract possession and inanimate possession (cf. Mazzitelli 2015: 22-26).

English offers an example of typical European behaviour. Its verb *have* can express all the aforementioned notions: *I have a car/ my mother's car/blue eyes/two sisters/a problem; the table has four legs*. This behaviour is not limited to languages, displaying a 'have' verb; in Russian, for instance, the adessive construction *u* 'at' + NP_{GEN} can also be used to express most possessive meanings (cf. Činčlejš 1990; Weiß and Rakhilina 2002).

Latvian follows the typical European model. Its dative construction can be used to express both prototypical as well as non-prototypical possessive meanings.

Lithuanian, on the other hand, employs the verb *turėti* 'have' to express ownership, as well as a wide range of non-prototypical possessive notions. As already noticed before (cf. Činčlejš 1990; Holvoet 2003 and 2005; Stolz et al. 2008: 434ff.; Mazzitelli 2013 and 2015), though, there are some cases, where the verb *turėti* is disliked and other constructions, featuring the genitive and the dative case, are preferred. Namely, these cases are possession of diseases, of age and of physical characteristics: *man_{DAT} yra gripas* 'I have the flu' / *man dvidešimt metų* 'I am twenty years old' / *mano yra šviesūs plaukai* 'I have blond hair'.

In the paper, the behaviour of Latvian and Lithuanian in the realm of predicative constructions will be analysed with reference to the convergence processes attested in the area, where these two languages are spoken.

Particular attention will be paid to the convergence process between Latvian and Estonian, which has led the two languages to distinguish themselves from the sister languages Lithuanian on the one side and Balto-Finnic languages on the other side. The Belarusian-Lithuanian parallels, and the influences that Polish on the one side and Russian have exerted on (sub)standard Lithuanian will also be highlighted.

It will be finally shown that the formal coincidence between experiencers and possessors (both coded with the dative case) has led Latvian to an extensive use of its possessive construction. The formal distinction between possessors (nominative subjects of *turėti*) and experiencers (dative adjuncts) in Lithuanian, where divergent tendencies - extension of the functions of the ownership construction to include experiential meanings on the one side and preference for the dative coding of experiencers (Seržant forthcoming) on the other side - confront, has led instead to the creation of a split system.

References

- Činčlej, Kornelija. 1990. *Tipologija kategorii posesivnosti*. Kišenėv [Chişinău]: Stiinca
- Heine, Bernd. 1997. *Possession: Cognitive sources, forces and grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University press.
- Holvoet, Axel. 2003. Notes on possessive constructions in Baltic. In Norbert Ostrovski and Ona Vaičiulitė-Romančuk (eds) *Prace bałtystyczne, Język, literatura, kultura*, 36-44. Warszawa.
- Holvoet, Axel. 2005. Attributive and predicative possession: some cases of ambiguity in Baltic and Slavonic, *Zeitschrift für Slawistik* 50, 58-67.
- Mazzitelli, Lidia Federica. 2015. *The Expression of Predicative Possession. A Comparative Study of Belarusian and Lithuanian* [Studia Typologica 18]. Berlin/Boston: Mouton De Gruyter.
- Seržant, Il'ja (forthcoming). Dative experiencer constructions as a Circum-Baltic isogloss". In Petr Arkadiev, Axel Holvoet and Björn Wiemer (eds.) *Contemporary Approaches to Baltic Linguistics*, Mouton de Gruyter.
- Stolz, Thomas, Sonja Kettler, Cornelia Stroh and Aina Urdze. 2008. *Split Possession. An areal-linguistic study of the alienability correlation and related phenomena in the languages of Europe* [Studies in Language Companion Series, 101], Amsterdam: John Benjamins.
- Weiβ, Daniel and Ekaterina Rakhilina. 2002. Forgetting one's roots: Slavic and Non-Slavic elements in possessive constructions of modern Russian. *Sprachtypologie und Universalienforschung (STUF)*, 55, 2: 173-205.

MONIKA MICHALISZYN

University of Warsaw
m.michaliszyn@uw.edu.pl

The role of Kolbuszewski's family in the development of Polish Latvian literary translation

The aim of the paper is to show the contribution of Professor Stanislaw Kolbuszewski and his successors in the development of Latvian-Polish literary relations. Scientific publications of S. Kolbuszewski allows to see in him a pioneer of Polish letonistic and at the same time an excellent popularizer of Latvian culture in Poland and Polish in Latvia. One of the most important initiatives of S. Kolbuszewski was an anthology of Polish poetry "Poļu dzeja" in translation of the Latvian poet Karlis Krūza. Material retained in the archives of Latvia allows to present the role of the professor in the formation of the translation of Polish literature. Letonistic interests of S. Kolbuszewskie were continued by his sons Stanislaw Franciszek Kolbuszewski and Jacek Kolbuszewski. Preserved materials allows the reconstruction process of the formation of translating the works of one of the greatest Latvian writers J. Rainis. It's well known that Rainis poetry is linguistically specific, there is a lot of neologisms made by author. His literature is based on dialectisms and occasionalisms, which cause a lot of difficulties to the translator. The study will describe the specific approach of Kolbuszewski's brothers into the translations of specific language measures. The work initiated and created by the Kolbuszewski's family today are the most important positions in translation of Latvian literature in Poland and Polish in Latvia.

NADEŽDA MOROZA

Latvijas Universitāte
nadja.moroza@inbox.lv

Galvenie mūsdienu līdera tēla modelēšanas parametri: pēc latviešu un čehu politiskā diskursa materiāliem

Cilvēku valoda sevī glabā konkrētā etnosa kultūru un vēsturi, tajā iemiesotas sabiedrības galvenās vērtības un ideāli, kas to padara vienotu etnosu nevis tikai cilvēku grupu, ko vieno intereses un dzīvesveids. Politika tēls, kā izteiksmīga sabiedrības pārstāvja iemiesojums un pētnieciskās darbības objekts tiek radīts, izmantojot valodiskos līdzekļus, tādējādi priekšstats par konkrētu personību veidosies, par pamatu izmantojot iezīmes, kas parādās viņa tekstos, šajā gadījumā – politiķu oficiālo uzstāšanos un interviju tekstos.

Šī pētījuma tekstuālais materiāls ir mūsdienu Latvijas un Čehijas politiķu oficiālo uzstāšanos stenogrammas un interviju teksti par vairāk nekā 10 gadus ilgu laika periodu. Veicot diskursa analīzi, kā arī izmantojot dažādu lingvistiskās analīzes metožu kompleksu, tika noteikti galvenie politiķu tēlu veidošanā izmantotie paņēmieni.

Politiku portretos šādā veidā tiek atrastas sakritības, kā arī dažādas atšķirības. Starp kopīgajām iezīmēm atzīmējams diskursa piesātinājums ar novērtējošiem spriedumiem, ekspresīviem līdzekļiem un izteiksmīgu leksiku. Jānorāda, ka attiecībā uz čehu politiķiem pamanīta pastiprināta politoloģijas terminu un reāliju, kas saistītas ar Eiropu, Eiropas Savienību, lietošana, savukārt latviešu politiķiem raksturīga ekonomikas terminu un ar Latviju saistītu reāliju lietošana. Šādas atšķirības šaurā skatījumā skaidrojamas ar politiķu personīgo biogrāfiju faktiem – viņu izglītību, darba pieredzi –, kā arī amatiem, ko viņi ieņēmuši pirms politiskās karjeras sākuma; savukārt plašākā skatījumā jānorāda, ka katru politiķi veido ne vien viņa vide, bet arī politiķi ieskaujošie un viņa personību veidojošie diskursi. Atbilstoši – līdzīgais un atšķirīgais politiķu tēlos skaidrojams arī ar latviešu un čehu diskursa vispārīgo raksturojumu. Sastatāmā aspekta esamība šajā pētījumā ļauj izdarīt secinājumu par līdera tēla veidošanās nacionālajām īpatnībām.

Darbā tiek analizētas arī latviešu un čehu diskursa pamata metaforas, kas dominē politiķu runās, tiek apskatīti komunikatīvie uzdevumi, kā risināšanas laikā politiķi pieņem vienu vai otru lomu (glābējs, misionārs, populists utt.), galvenie publiskajās uzrunās izmantotie atslēgvārdi, kā arī citas uzstāšanos lingvo-diskursīvās īpašības.

JOGILĒ TERESA RAMONAITĒ

Lietuvių kalbos institutas
jogileteresa@yahoo.com

Ką pasako tokios lietuvių K2 formos kaip *skrinda* ar *žinėjau*? Lietuvių kaip antrosios kalbos veiksmožodžio įsisavinimo tendencijos

Atliktas lietuvių kaip antrosios kalbos (K2) tyrimas, kurio metu sukaupti spontaniškos kalbos duomenys iš 17 įvairių pirmųjų kalbų ir skirtingų lietuvių kalbos įsisavinimo lygių užsieniečių, kalbančių lietuviškai. Duomenys rinkti naudojant skerspjūvio metodą interviu metu, taip pat pateikiant specifines užduotis, iš viso surinkta apie 30 val. įrašų. Kalbos įrašai transkribuoti ir užkoduoti morfologinei analizei pagal CHILDES sistemą. Didžiausias dėmesys iki šiol analizuojant tyrimo duomenis skirtas veiksmožodžio įsisavinimo analizei.

Įsisavinimui įtakos turi tokie kalbiniai veiksniai kaip formų skaidrumas, dažnumas, žymėtumas ir kt. Dažniausiai vartojami veiksmožodžio laikai – esamasis ir būtasis kartinis – lietuvių kalboje neturi vienos specifinės ir skaidrios žymos, t. y. trečiojo asmens galūnė *-(i)a/-i* rodo esamąjį laiką, *-é* – būtajį, tačiau *-o*, iš besimokančiojo perspektyvos, gali būti ir vieno, ir kito laiko forma. Būsimojo ir būtojo kartinio laikų sudarymas yra paprastesnis ir aiškesnis, tačiau šie laikai daug retesni vartosenoje. Šiame pranešime nagrinėjama, ar veiksmožodžių asmenavimo tipas, kamienų kaita ir jų (ne)skaidrumas turi įtakos įsisavinimui, kas įsisavinama greičiau, o ko vartoti ilgiau vengiama.

ДАНУТА РОШКО, РОМАН РОШКО

Институт славистики Польской академии наук
danuta.roszko@ispan.waw.pl, roman.roszko@ispan.waw.pl

Польско-литовский корпус

В начале доклада авторы описывают экспериментальные многоязычные корпуса: (а) параллельный и сопоставительный болгарско-польско-литовский корпус и (б) параллельный польско-литовский корпус. Объем первого корпуса (BG-PL-LT) составляет около 2 000 000 словоформ. Работы над этим корпусом уже окончены. Объем второго же корпуса составляет свыше 8 000 000 словоформ. Работы над этим корпусом продолжаются. В качестве текстового материала для включения в этот корпус (PL-LT) были отобраны разнообразными переводы международной художественной литературы (30%), некоторые документы Евросоюза (5%), все и всякие переводы с польского языка на литовский и наоборот (напр.: договоры, нормативные документы, деловые письма, переписка, научные статьи, бланки, каталоги, стенограммы, постановления, судебные определения, решения и др.) (65%).

Во второй части доклада авторы подробно описывают новый, создаваемый в рамках CLARIN-PL, параллельный польско-литовский корпус. Достоинством этого корпуса – по сравнению с выше описанными – является то, что он будет опубликован в сети в 2016 году. В этот корпус будут включены отрывки переводов международной художественной литературы, в том числе также польской и литовской, официальные деловые письма, польско-литовские договоры и документы Евросоюза. Объем этого корпуса достигнет 6 400 000 словоформ.

В последней части доклада авторы описывают новый тип семантической маркировки, который в характере эксперимента включен в этот корпус. Семантическая маркировка, связанная с кванторным описанием значений на уровне предложения, является совсем новым качеством в параллельных корпусах. Применение этой маркировки в многоязычных корпусах приведет к значительному развитию качества машинного перевода.

Пример семантической маркировки:

Ar tu kada nors kalbėjai ką nors apie didįjį cezarį?

Czy kiedykolwiek mówiłeś coś o wielkim Cezarze?

Ar

<type>(ix)P(x)</type> form>tu</form>\>

<type>"(∀X₁)P(X₁)(state_2)" form>kada nors kalbėjai</form>\>

<type>"(∀x₁)P(x₁) type>ką nors</type>\>

<type>(ix)P(x) form>apie didįjį cezarį</form>\>

?

Czy

<type>"(∀X₁)P(X₁)(state_2)" form>kiedykolwiek mówiłeś</form>\>

<type>"(∀x₁)P(x₁) type>coś</type>\>

<type>(ix)P(x) form>o wielkim Cezarze</form>\>

?

Как можно заметить, в литовском варианте предложения все кванторные значения однозначны. В польском языке дважды появляется знак «?», который обозначает многозначную вне контекста и ситуации

языковую форму. Значение таких форм преимущественно раскрывается в контексте, но не всегда. В таких случаях мы говорим про кванторную недоговоренность. Например, польская форма *coś* в зависимости от контекста и ситуации может быть средством выражения (свойственной) экзистенциальности $(\exists x)P(x)$ (*Coś ci kupiłem*. 'Я тебе *что-то* купил.') или (ограниченной) общности $(\forall x_1)P(x_1)$ (*Coś ci kupię*. 'Я тебе *что-нибудь* куплю.'). Литовские эквиваленты польского *coś* однозначны: *Coś ci kupiłem*. — *Aš kažką tau nupirkau*. (... *pūski, pūski kuo stipriau, aš kažką tau nupirkau*.) *Coś ci kupię*. — *Aš ką nors tau nupirksiū*.

В семантической маркировке мы различаем для (а) предметных и (б) не предметных переменных следующие значения: [1] единственности, [2-3] два типа экзистенциальности (ограниченной и свойственной) и [4-5] два типа общности (ограниченной и неограниченной). У каждого из выше указанных значений два варианта: однозначный или многозначный (связан с кванторной недоговоренностью). Добавочно для не предметных переменных мы включаем значения: (а) состояния, (б) секвенции/цепочки состояний и событий оконченной состоянием, (в) события, (г) секвенции/цепочки состояний и событий оконченной событием.

ELVA SELECKA

Kārļa Universitāte, Prāga
elva.selecka@seznam.cz

Valsts valodas centra aicinājuma darba vietās runāt latviski Krievijas plašsaziņas līdzekļos

- Valsts valodas centrs ir Latvijas valsts pārvaldes iestāde, kas no 1993. gada ir Tieslietu ministrijas pārraudzībā. VVC dibināts 1992. gadā ar mērķi nodrošināt Valodas likuma izpildi, kurš stājies spēkā 1992. gada 5. maijā.
- 2015. gada 16. janvārī centra mājaslapā parādījies aicinājums darba vietās runāt latviešu valodā. Ieteikumā minēts, ka tikuši saņemti iesniegumi, ka darbavietās, kur amata un profesionālos pienākumus darbinieki veic citu klātbūtnē, piemēram, veikalos, sabiedriskajā transportā, birojos vai iestādēs, savstarpējā saziņā darbinieki izmanto svešvalodu, visbiežāk – krievu valodu, kā arī jautāts, kāpēc amatpersonas plašsaziņas līdzekļos intervijas sniedz svešvalodās.
- Šī VVC iniciatīva izraisīja ažiotažu Krievijas medijos. Rakstu tēmas laikposmā no 2015. gada 19. janvāra līdz 2015. gada 22. janvārim – krievu valodas aizliegums Latvijā.
- Rakstu autori dezinformē lasītāju, akcentē krievu-latviešu valodas opozīciju, izmantojot etnonīmus “krievi-latvieši”, demonīmus, pielīdzinot atšķirīgus jēdzienus. Latvieši tiek raksturoti kā titula nācija.
- Negatīvā attieksme tiek pausta, izmantojot spilgtus epitetus, metaforas, hiperbolas, atsauces uz fona materiālu – literārajiem darbiem, notikumiem Latvijas valodas situācijas vēsturē, personālijām, precedentajiem tekstiem, kas rada intertekstualitāti.
- Kā Latvijas 2015. gada politisko un kultūras notikumu kontrargumentus tiek prezentēti kultūras notikumi Krievijā, kas demonstrē krievu kultūras un identitātes nozīmīgumu un akcentē valodas problemātiku.
- Pētījumā tiek aprakstīti Krievijas mediju paņēmieni manipulēt ar sabiedrisko domu, un parādīts, kādā veidā VVC ieteikums pārvēršanas aizliegumā.

ILJA A. SERŽANT

Johannes-Gutenberg-University of Mainz
ilja.serzants@uni-mainz.de

ILYA KHAIT

University of Jena
ekh.itd@gmail.com

Analyzing Latgalian vocalism: A usage-based statistical approach

This is a work-in-progress paper. Our aim is to compare possible vowel combinations on the level of wordforms. We draw our data from the TriMCo-dialectal corpus (<https://www.trimco.uni-mainz.de/trimco-dialectal-corpus/>) that encompasses oral speech records from several subdialects of Latgalian. A special software developed for this study extracts all wordforms found in the TriMCo-corpus and analyzes it according to special criteria such as the quality of the stressed vowel, the palatalization/non-palatalization of the immediately preceding consonant, etc., excludes dublets, etc. In the next step, the extracted data are subjected to statistical analysis. We pursue two goals: (i) our aim is to identify factors that determine the phonological patterns of the variety of Latgalian documented in the corpus and (ii) try to describe the variation in the phonological systems of the Latgalian subdialects of the corpus (south-east Latgale).

The advantage of the method as opposed to methods applied in the traditional dialectology is that we provide for an „all-inclusive-approach“ which means that we are able to accommodate variation within one subdialect and even within one speaker’s speech. In contrast to the traditional dialectology, we do not invoke or imply such concepts as „ideal subdialect“ or its „ideal speaker“ that attest a particular isogloss with no exceptions (e.g. used to create the dialectological maps). It is well-known that dialectal variation represented by the dialectological maps is just a first approximation necessary to organize the empirical data. However, on a more fine-grained level, as has been often emphasized by dialectologists, there are a lot of „exceptions“ or „mistakes“ that have to be ignored on the large-scale methods of the traditional dialectology. Our aim is to overcome this problem and represent the subdialects „as they are“ with all their exceptions and mistakes.

The authors of this paper have carried out different parts of the research:

Ilja Seržant: the concept of the paper, research and statistical analysis;

Ilya Khait: programming to provide for automatic parsing and annotation of all word forms into syllables, vocalizations, provenience, speaker, token frequency, etc.

INGA ZNOTIŅA

Liepājas Universitāte
Ventspils Augstskola
inga.s.znotina@gmail.com

Kļūdu klasifikācija otrās baltu valodas apguvēju tekstos

Latviešu un lietuviešu valodas kā svešvalodas apguve līdz šim ir pētīta nedaudz. Apguvēju kļūdas līdz šim aplūkotas samērā fragmentāri, un ir bijis maz mēģinājumu veidot aptverošu to klasifikāciju.

Šādas klasifikācijas izveide var būt noderīga vairākos aspektos, un tā ir īpaši nepieciešama, anotējot kļūdas valodas apguvēju korpusā. Tā kā notiek darbs pie otrās baltu valodas apguvēju korpusa anotēšanas, tai skaitā arī kļūdu anotēšanas tajā, šī referāta mērķis ir raksturot kļūdu klasifikāciju, kas ir izvēlēta šīs anotēšanas vajadzībām.

Līdzšinējās klasifikācijas nav īsti piemērotas šāda korpusa vajadzībām divu iemeslu dēļ:

1) tās ir sastādītas citām valodām un atstāj neievērotus baltu valodām būtiskus aspektus (korpusā ir teksti lietuviešu un latviešu valodā);

2) tās koncentrējas uz specifiskiem kļūdu veidiem, kas ir vairāk raksturīgi apguvējiem ar samērā augstu valodas prasmes līmeni (korpusā ir galvenokārt iesācēju rakstīti teksti).

Ar šo referātu tiek piedāvāta klasifikācija, kas balstās Silviānes Greindžeras (Sylviane Granger) franču valodai izveidotajā sistēmā. Tās kategorijas, kā atzīst pati autore, ir “pietiekami vispārīgas, lai būtu izmantojamas plašā valodu klāstā” (Granger 2003, 46). Tā apvieno divus plašus kļūdu kategorizācijas principus: izmaiņu veidus attiecībā pret mērķvalodas sistēmu (piem., izlaidums, kļūdaina secība utt.) un lingvistiskās kategorijas, kurām piederīgas ir konkrētās kļūdas (piem., morfoloģisko līmeni, leksisko līmeni utt.).

S. Greindžeras klasifikācija ir pielāgota baltu valodām, daļu kategoriju mainot vai pārgrupējot atbilstoši baltu valodu sistēmai. Tiek sniegti piemēri no korpusa tekstiem, kas ir anotēti pēc šīs pielāgotās klasifikācijas. Tāpat ir norādīts uz problēmgadījumiem, kādi ir konstatēti anotējamajos tekstos, un iespējamiem šo problēmu risinājumiem.

Literatūra

Granger 2003 – Granger, Sylviane. Error-tagged learner corpora and CALL: A promising synergy. *CALICO Journal* 20(3). 2003. pp. 465–480. [Special issue on error analysis and error correction in computer-assisted language learning.]